

بررسی ارزشیابی توصیفی بر اساس عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهرستان چالوس

عصمت رسولی^۱، آزاده میرچی^۲

چکیده:

امروزه در حوزه ارزشیابی تحصیلی در دوره ابتدایی، مطابق با نظریه‌های جدید یادگیری، تغییرات معناداری را شاهد هستیم. پیاده‌سازی صد درصدی نظام ارزشیابی کیفی - توصیفی، بدین معناست که نظام آموزشی موجود، قصد دارد که یادگیری دانش‌آموزان را بهبود ببخشد، نگرش مطلوب نسبت به مدرسه ایجاد نماید و بهداشت روانی کلاس درس را افزایش دهد. این دگرگونی گرچه جای خرسندی دارد، اما پیداست که تنها با گامی پس و پیش نهادن، همه آرمان‌های دوره ابتدایی محقق نخواهد شد. از آن‌جا که معلمان، از پایه‌های اساسی هر گونه تغییر در نظام آموزشی هستند، این تحقیق نگرش معلمان در زمینه مهم‌ترین عوامل مؤثر بر ارزشیابی توصیفی را مورد بررسی قرار می‌دهد. هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی ارزشیابی توصیفی بر اساس عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی بوده است و این که در اجرای ارزشیابی توصیفی در شهرستان چالوس تا چه اندازه به این عوامل توجه شده است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی بوده و روش آن، از نوع توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل همه معلمان ابتدایی مدارس شهری شهرستان چالوس به تعداد ۱۶۲ نفر است که با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، متناسب با حجم، به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق ساخته ارزشیابی توصیفی بر اساس عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی است که پایایی آن با استفاده از آلفای کراباخ (۹۲ درصد) محاسبه گردیده است. برای تعیین روایی آنها از روایی محتوایی (استفاده از دیدگاه استادان و کارشناسان) استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که: در اجرای ارزشیابی توصیفی از دیدگاه معلمان ابتدایی چالوس، به عوامل مدیریتی، آموزشی و روانی توجه خوبی شده است ولی عوامل فیزیکی نیاز به توجه بیشتری دارد.

واژه‌های کلیدی: ارزشیابی، توصیفی، عوامل مدیریتی، عوامل آموزشی، عوامل فیزیکی، عوامل روانی

۱- استادیار برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

۲- دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری (نویسنده مسئول)

مقدمه

سازوکار ارزشیابی وسیله‌ای است که بدون استفاده از آن، فعالیت‌های آموزشی صرفاً رها کردن تیر در تاریکی است. (بازرگان ۱۳۹۱)

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی یکی از عناصر مهم و اساسی برنامه‌های درسی و نظام‌های آموزش و پرورش جهان به شمار می‌رود. در بسیاری از دایرةالمعارف‌ها، که به موضوع نظام‌های ملی آموزش و پرورش کشورها می‌پردازد، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از عناوین برجسته‌ای است که مورد توجه ویژه بیشتر صاحب‌نظران و سیاست‌گذاران آموزشی قرار گرفته است. (نو، ۱۹۹۵)

سنجش و ارزشیابی دانش‌آموزان به عنوان یک عنصر کلیدی و مهم برای اصلاح مدارس، بهبود آموزش و یادگیری به شمار می‌رود. (نو، ۱۹۹۵)

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و امتحانات، از دیرباز نقش مهمی در جامعه انسانی بازی کرده است. به دلیل نقش مهم و حساس آن است که همواره مورد نقد و بررسی و مطالعه فراوانی قرار گرفته است. در اهمیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی همین بس که با مراجعه به ادبیات و پیشینه موضوع با حجم انبوهی از متن و منابع در خصوص آزمون ارزیابی مواجه می‌شویم که به نقد و بررسی و اصلاح روش‌های اندازه‌گیری تربیتی پرداخته است. زمانی نه چندان دور، دغدغه‌های سیاست‌گذاران نظام آموزشی کشورمان عمدتاً گسترش کمی آموزش و پرورش بود، تلاش می‌شد که تا حد

امکان، به تقاضای گسترده و روبه رشد خانواده‌ها برای آموزش و پرورش فرزندان پاسخ گفته شود و حداقل نیاز آموزش برای تمامی کودکان فراهم گردد. به سخن دیگر، دغدغه مسئولان در این مرحله، دو موضوع مهم و اساسی بود: نخست، افزایش دسترسی به آموزش در تمامی نقاط کشور و دیگر، دسترسی برابر به آموزش. (حسنی، ۱۳۸۸)

بیان مسأله:

در جهان امروز، تحولات شگرف در علوم مختلف و ظهور دیدگاه‌های نوین درباره مسائل اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی سبب شده است که راهبردها و روش‌های آموزشی و ارزشیابی نیز دستخوش تغییر شوند. کیفیت مطلوب نظام‌های آموزشی، نقش تعیین‌کننده‌ای در پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و توسعه پایدار کشورها دارند. بنابراین تلاش برای بهبود آن، مستلزم ایجاد دگرگونی در برنامه‌های درسی و فرآیند یاددهی - یادگیری و شیوه‌های ارزشیابی آموخته‌هاست. در این میان، ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، یکی از عناصر مهم و اساسی برنامه‌های درسی و نظام‌های آموزشی و پرورشی جهان به شمار می‌رود. (داوودی، ۱۳۹۰) براساس گفته کاردان (۱۳۸۱) اشتباه بزرگ آن است که تنها، محتوای تغییرات در نظام آموزشی، تأمل و تدبیر ویژه را می‌طلبد. (فتح آبادی، ۱۳۸۸).

سال‌ها و حتی دهه‌های اخیر در جهان، سال‌هایی پر از مخاطره و تغییرات و تحولات

همچون فرآیندی پویا می‌نگرد. (وست، ۱۹۹۹) ارزشیابی توصیفی به عنوان یک مصداق از یک پروژه تغییر در دست اجرا است. (بیرمی و همکاران، ۱۳۹۰)

ادبیات و پیشینه تحقیق:

۱- داوودی و شکراللهی (۱۳۹۰) در پژوهش خود با عنوان: «مقایسه روش‌های ارزشیابی توصیفی و سنتی براساس استانداردهای چهارگانه ارزشیابی از دیدگاه معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران» به این نتیجه رسیدند که: معلمان مجری طرح ارزشیابی توصیفی، این طرح را ارزشیابی کرده‌اند. به نظر می‌رسد که از دیدگاه معلمان، اگر قصد اصلاح نظام ارزشیابی براساس موازین استانداردهای اخلاقی، کارآوری و قابلیت اجرا و دقت در میان باشد، کاریست و اجرای این نوع ارزشیابی در مقطع ابتدایی، مناسب‌تر از ارزشیابی سنتی است.

۲- زاهد بابلان و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهش خود با عنوان: «عوامل مؤثر در کاربرد ارزشیابی توصیفی از دیدگاه معلمان ابتدایی» به این نتیجه رسیده‌اند که: براساس نتایج حاصل از تحلیل عاملی مشخص شد که پنج عامل روانی، مدیریتی، آموزشی، فرآیندی و فردی بیان شده، در مجموع ۶۷ درصد از کل واریانس کاربرد ارزشیابی توصیفی را تعیین می‌کند. نتیجه کاربردی آن، این است که اگر در سیاست‌ها و برنامه‌ها، این پنج عامل و

انقلاب گونه بوده است. نظام آموزش و پرورش نیز تحت تأثیر این تغییرات و اصطلاحات قرار گرفته است. از سال ۱۹۹۰ میلادی یونسکو با شعار آموزش برای همه، تمامی کشورهای جهان را به اصلاحات آموزشی فرا خواند و هدف از اصلاحات آموزشی را بهبود کیفیت نظام آموزشی اعلام کرد. (رضایی، ۱۳۸۵) مطالعات بین‌المللی در زمینه ارزشیابی تحصیلی نشان می‌دهد که بسیاری از کشورها، در نظام آموزشی و نظام ارزشیابی خود دست به اصلاحات زده‌اند. در کشورهای اروپای شرقی گرایش‌های جدید دیده می‌شوند که براساس تعریف استانداردهای ملی و گذر از ارزشیابی دانش محور، ارزشیابی قابلیت محور (وست و کرای شن ۱۹۹۹) را پایه‌گذاری کرده‌اند. نظام آموزشی کشور ما نیز در خلال دهه‌های اخیر، دگرگون شده و هر از گاهی، تغییراتی در ساختار، محتوا و روش‌های اجرایی آن پدید آمده است. گرچه این تغییرات، هنوز نتوانسته است نظام آموزشی ما را به سطوح مطلوب برساند، اما این اصلاحات را هرگز نباید متوقف کرد. (حسینی، ۱۳۸۸) بی‌شک به دنبال تغییر نظام آموزش و پرورش، روش‌های ارزشیابی نیز دچار دگرگونی شده است. به گونه‌ای که از ارزشیابی کمی و نتیجه مدار در دیدگاه رفتارگرایی، به ارزشیابی کیفی و مستمر و توصیفی تغییر کرده است. سازایی‌گرایی یکی از دیدگاه‌های یادگیری است که به یادگیری،

۴- بررسی ارزشیابی توصیفی براساس عوامل روانی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهرستان چالوس

فرضیه اصلی:

از دیدگاه معلمان ابتدایی در اجرای ارزشیابی توصیفی به عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی توجه شده است.

فرضیه‌های فرعی:

دیدگاه معلمان ابتدایی در اجرای ارزشیابی توصیفی به عوامل مدیریتی توجه شده است.

جامعه آماری:

جامعه آماری این پژوهش شامل همه معلمان ابتدایی شهرستان چالوس است که کلاس‌های آن‌ها به روش ارزشیابی توصیفی اداره می‌شود و در پایه‌های اول تا ششم مدارس شهرستان چالوس مشغول به تدریس هستند که تعداد آنان ۲۸۰ نفر بوده است. جامعه آماری این تحقیق، به تأیید آموزش و پرورش شهرستان چالوس رسیده است.

تعداد کل معلمان نمونه ۱۶۲ نفر است که ۳۴ درصد (۵۵ نفر) مرد و ۶۶ درصد (۱۰۷ نفر) زن هستند.

برآورد حجم نمونه و روش نمونه‌گیری:

در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه، با توجه به حجم جامعه ($N = 280$)، تعداد ۱۶۲ نفر از معلمان ابتدایی شهرستان چالوس به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

مؤلفه‌های مربوطه مورد توجه قرار گیرد، می‌توان اطمینان داشت که موانع کاربردی ارزشیابی تا حدود زیادی برطرف خواهد شد.

۳- برزگر بفرویی و دانا فر (۱۳۹۱) در پژوهش خود با عنوان: «مقایسه الگوهای سازگار در مدارس مجری طرح ارزشیابی توصیفی و سنتی» به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان نظام ارزشیابی توصیفی، در اکثر خرده مقیاس‌های الگوی سازگار، نسبت به دانش‌آموزان مشمول طرح ارزشیابی سنتی، برتری ندارند. این عدم برتری احتمالاً نشانگر آن است که اجرای ارزشیابی توصیفی کاملاً موفق نبوده است.

هدف کلی:

بررسی ارزشیابی توصیفی براساس عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهرستان چالوس

هدف‌های جزئی:

۱- بررسی ارزشیابی توصیفی براساس عوامل مدیریتی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهرستان چالوس

۲- بررسی ارزشیابی توصیفی براساس عوامل آموزشی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهرستان چالوس

۳- بررسی ارزشیابی توصیفی براساس عوامل فیزیکی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهرستان چالوس

جدول (۱) توزیع حجم نمونه براساس مدرک تحصیلی:

مدرک تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
دیپلم	۵	۳/۱	۳/۱
فوق دیپلم	۴۹	۳۰/۲	۳۳/۳
لیسانس	۹۳	۵۷/۴	۹۰/۷
فوق لیسانس و بالاتر	۱۵	۹/۳	۱۰۰
جمع کل	۱۶۲	۱۰۰	--

بسته پاسخ از نوع پنج مرحله‌ای لیکرت است که عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی، روانی هر کدام ۸ سؤال را به خود اختصاص داده‌اند. این مقیاس پاسخ‌دهندگان درک خود را از مقوله‌های مختلف از «خیلی کم» تا «خیلی زیاد» (۱ تا ۵) می‌کنند (نمره‌های بالا نشان‌دهنده تأثیر آن عامل بالاست و نمره‌های پایین بیانگر تأثیر ناچیز آن عامل است). سپس به این پاسخ‌ها، نمره عددی داده شده و آنها به مقیاس فاصله تبدیل می‌شوند تا بتوان عملیات آماری گسترده‌ای را با استفاده از داده‌ها انجام داد.

ارزش‌گذاری پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت:

پرسشنامه محقق ساخته برای بررسی عوامل مؤثر بر اجرای ارزشیابی توصیفی، تعداد ۳۲ سؤال را در بر می‌گیرد. سؤالات بسته پاسخ و از نوع پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی کم تا خیلی زیاد) (۱ تا ۵) است. دو جدول زیر، درجه‌بندی و نحوه ارزش‌گذاری پرسشنامه و مبنای مقیاس لیکرت و انطباق سؤال‌های پرسشنامه با هر یک از مؤلفه‌های پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۱) نشان می‌دهد که بیشترین تعداد دارای نمونه مدرک تحصیلی لیسانس هستند

ابزار اندازه‌گیری:

انتخاب ابزار مناسب، یکی از مهم‌ترین فعالیت‌ها در روش علمی است که بستگی به ماهیت موضوع، اهداف و آزمودنی‌ها دارد. از آنجا که هدف این پژوهش، بررسی ارزشیابی توصیفی براساس عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی بوده است، «پرسشنامه» یکی از مهم‌ترین ابزار اندازه‌گیری است.

پرسشنامه‌های محقق ساخته:

پرسشنامه محقق ساخته برای بررسی ارزشیابی توصیفی براساس عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی صورت گرفته که براساس منابع موجود در این زمینه نظیر: پژوهش بیرمی و همکاران (۱۳۹۰) و زاهد بابلان و همکاران (۱۳۹۰) و با استفاده از نظر استادان راهنما و مشاور تهیه شده و تعداد ۳۲ سؤال را در بر می‌گیرد. هر کدام از این عوامل به بررسی مؤلفه‌هایی در زمینه‌های مربوط به خود می‌پردازند. این پرسش‌نامه شامل ۳۲ سؤال

جدول (۲) درجه‌بندی و نحوه ارزش‌گذاری پرسشنامه بر مبنای مقیاس درجه‌بندی لیکرت

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱

جدول (۳) انطباق سؤالات پرسشنامه با هر یک از مؤلفه‌های پژوهشی:

پرسشنامه	مؤلفه‌ها	تعداد سوال	شماره سؤالات مربوط به مؤلفه‌ها در پرسشنامه
	عوامل مدیریتی	۸	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸
	عوامل موثر بر اجرای ارزشیابی	۸	۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶
توصیفی	عوامل فیزیکی	۸	۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴
	عوامل روانی	۸	۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲

جدول (۴) ضریب آلفای کرونباخ هر یک از ابعاد پرسشنامه‌ها:

پرسشنامه	ضریب آلفای کرونباخ
عوامل مدیریتی	۰/۸۱
عوامل بر اجرای ارزشیابی	۰/۸۰
توصیفی	۰/۸۲
عوامل روانی	۰/۸۲
پایایی کل	۰/۹۲

روش‌های جمع‌آوری اطلاعات:

اطلاعات مورد نیاز این پژوهش، علاوه بر مطالعات کتابخانه‌ای، با بهره‌گیری از پایگاه‌های داده‌های رایانه‌ای و مجلات تخصصی که برای دست‌یابی به ادبیات نظری و پیشینه تحقیق انجام گرفته است. مرحله میدانی پژوهش، از طریق اجرای پرسشنامه جمع‌آوری شده است. برای اجرای پرسشنامه، پس از مشورت با استادان راهنما، پرسشنامه در سطح مدارس

شهرستان چالوس توزیع شد و با هماهنگی‌های انجام شده با مدیران مدارس به نحو مطلوب، همه ۱۶۲ پرسشنامه که به صورت نمونه انتخاب شده بود، جمع‌آوری شد.

روش‌های تجزیه و تحلیل آماری:

تجزیه و تحلیل داده‌ها به دو بخش توصیفی و استنباطی به وسیله نرم افزار SPSS صورت گرفته است. در سطح توصیفی، با استفاده از مشخصه آماری نظیر: فراوانی، درصد، میانگین،

فرضیه ۱- در اجرای ارزشیابی توصیفی، از دیدگاه معلمان ابتدایی چالوس، به عواملی مدیریتی، توجه مطلوبی شده است.

انحراف معیار و آزمون T تک نمونه‌ای به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته شده است و در سطح استنباطی و متناسب با سطح سنجش داده‌ها و مفروضه‌های اساسی آزمون‌های آماری، از آزمون زیر استفاده شد.

جدول (۱) محاسبه آزمون T تک نمونه‌ای برحسب متغیر مدیریتی:

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف میانگین	T	درجه آزادی	سطح معناداری
مدیریتی	۳/۳۰	۰/۷۵	۰/۶۵	۵/۱۶	۱۶۱	۰/۰۰۰

۳ = ارزش معیار

نتیجه گرفت که میانگین مؤلفه مدیریتی معلمان، بالاتر از میانگین جامعه آماری است.

یافته‌های این جدول نشان می‌دهد که: مؤلفه‌های مدیریتی با میانگین ۳/۳۰ و انحراف استاندارد ۰/۶۵ بالاتر از حد متوسط (TV = ۳) در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. پس می‌توان

فرضیه ۲- در اجرای ارزشیابی توصیفی، از دیدگاه معلمان ابتدایی چالوس، به عوامل فیزیکی توجه مطلوبی شده است.

جدول (۲) محاسبه آزمون T تک نمونه‌ای برحسب متغیر فیزیکی:

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف میانگین	T	درجه آزادی	سطح معناداری
فیزیکی	۲/۶۶	۰/۸۰	-۰/۷۶	-۵/۳۳	۱۶۱	۰/۰۰۰

۳ = ارزش معیار

فرضیه ۳- در اجرای ارزشیابی توصیفی، از دیدگاه معلمان ابتدایی چالوس، به عوامل آموزشی توجه مطلوبی شده است.

یافته‌های جدول ۶ نشان می‌دهد که مؤلفه فیزیکی با میانگین ۲/۶۶ و انحراف استاندارد ۰/۸۰ پایین‌تر از حد متوسط (TV = ۳) در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. پس می‌توان نتیجه گرفت که میانگین مؤلفه فیزیکی معلمان پایین‌تر از میانگین جامعه آماری است.

جدول (۳) محاسبه آزمون T تک نمونه‌ای بر حسب متغیر آموزشی:

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف میانگین	T	درجه آزادی	سطح معناداری
آموزشی	۴/۲۳	۰/۶۳	۰/۲۴	۴/۸۹	۱۶۱	۰/۰۰۰

۳ = ارزش معیار

یافته‌های جدول ۷ نشان می‌دهد که مؤلفه آموزشی با میانگین ۳/۲۴ و انحراف استاندارد ۰/۶۳ بالاتر از حد متوسط (TV=۳) در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. پس می‌توان نتیجه گرفت که: میانگین مؤلفه آموزشی معلمان، بالاتر از میانگین جامعه آماری است. فرضیه ۴- در اجرای ارزشیابی توصیفی، از دیدگاه معلمان ابتدایی چالوس، به عوامل روانی توجه مطلوبی شده است.

جدول (۴) محاسبه آزمون T تک نمونه‌ای بر حسب متغیر روانی:

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف میانگین	T	درجه آزادی	سطح معناداری
روانی	۳/۲۵	۰/۷۶	۰/۳۵	۵/۷۵	۱۶۱	۰/۰۰۰

۳ = ارزش معیار

یافته‌های جدول ۸ نشان می‌دهد که: مؤلفه روانی با میانگین ۳/۲۵ و انحراف استاندارد ۰/۷۶ بالاتر از حد متوسط (TV=۳) است و در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. پس می‌توان نتیجه گرفت که: میانگین مؤلفه روانی معلمان بالاتر از میانگین جامعه آماری است. فرضیه کلی: در اجرای ارزشیابی توصیفی، از دیدگاه معلمان ابتدایی چالوس، به عوامل چهارگانه توجه مطلوبی شده است.

جدول (۵) محاسبه آزمون T تک نمونه‌ای بر حسب عوامل چهارگانه مؤثر بر ارزشیابی توصیفی:

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف میانگین	T	درجه آزادی	سطح معناداری
ارزشیابی توصیفی	۳/۲۴	۰/۶۳	۰/۲۴	۴/۸۶	۱۶۱	۰/۰۰۰

۳ = ارزش معیار

یافته‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که عوامل چهارگانه ارزشیابی توصیفی، با میانگین ۳/۲۴ و انحراف استاندارد ۰/۶۳ بالاتر از حد متوسط (TV=۳) در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. پس می‌توان نتیجه گرفت که: میانگین عوامل چهارگانه ارزشیابی معلمان بالاتر از میانگین جامعه آماری است.

نتیجه گیری تحقیق:

در اجرای ارزشیابی توصیفی از دیدگاه معلمان ابتدایی معلمان شهرستان چالوس، به عوامل مدیریتی، آموزشی، فیزیکی و روانی توجه شده است. با توجه به نتایج به دست آمده در فصل چهار نشان می دهد که متغیر عوامل چهارگانه ارزشیابی توصیفی با میانگین $3/24$ و انحراف استاندارد $0/63$ بالاتر از حد متوسط ($TV=3$) در سطح $0/001$ معنادار است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که ارزشیابی توصیفی معلمان، بالاتر از میانگین جامعه آماری است. نتایج این تحقیق نشان می دهد که: بین اجرای ارزشیابی توصیفی و عوامل مدیریتی، رابطه معناداری وجود دارد. البته عامل مدیریتی خود شامل مؤلفه های دیگری چون: برگزاری کلاس های ضمن خدمت، فراهم سازی زمینه های فرهنگی و اجتماعی مناسب برای توجیه اولیا، نگاه نظام مند به اجزای طرح ارزشیابی توصیفی، منابع مالی لازم برای اجرای طرح ارزشیابی توصیفی، نظارت و بازرسی کامل مدارس برای اجرای هر چه بهتر ارزشیابی توصیفی، رهبری، مدیریت اثربخش در اجرای طرح ارزشیابی توصیفی، تصریح انتظارات دقیق از مجریان طرح ارزشیابی توصیفی، برقراری راهبردهای ارتباطی مناسب و فعال در ارزشیابی توصیفی است. همچنین این نتایج حاکی از آن است که: بین ارزشیابی توصیفی با عامل آموزشی رابطه معناداری وجود دارد که عامل آموزشی شامل مؤلفه های به روز بودن مطالب درسی شامل تعامل گروهی میان معلمان، طراحی موضوعات درسی براساس روش های اکتشافی، کیفیت بهتر

مطالب درسی در ارزشیابی توصیفی، روحیه پرسشگری و خلاقیت در ارزشیابی توصیفی، استفاده معلمان از روش های ابتکاری، ارتباط مفاهیم درسی با زندگی روزمره دانش آموزان، کاهش رقابت کاذب بین دانش آموزان را شامل می شود. همچنین این نتایج نشان می دهد که بین ارزشیابی توصیفی و عوامل فیزیکی رابطه معناداری وجود ندارد. عامل فیزیکی، خود شامل تک پایه بودن کلاس ها، سواد آموزشی مناسب، جمعیت کلاس در اجرای ارزشیابی توصیفی، متناسب بودن حجم فعالیت های کلاسی با زمان آموزش، امکانات و تجهیزات آموزشی مناسب برای اجرای ارزشیابی توصیفی، امکان استفاده از فناوری اطلاعات و کتاب های کمک آموزشی و نسبت معلم به دانش آموز می شود. همچنین این تحقیق در زمینه عوامل روانی نشان می دهد که بین ارزشیابی توصیفی با عوامل روانی ارتباط معناداری وجود دارد. عوامل روانی، خود شامل موارد مختلفی چون: آمادگی روحی لازم معلمان، ارتباط عاطفی بین معلم و دانش آموز، تعامل بیشتر اولیا با مدرسه، حمایت کافی از دانش آموزان دارای مشکلات خانوادگی، حوصله کافی معلم و ایجاد علاقه و انگیزه در مجریان طرح، توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان و نگرش مثبت دانش آموزان نسبت به ارزشیابی توصیفی می شود.

۱- فرضیه اول پژوهش: در اجرای ارزشیابی توصیفی، به عوامل مدیریتی توجه شده است. با توجه به نتایج به دست آمده در فصل ۴، یافته های این تحقیق نشان می دهد که مؤلفه های

دانش‌آموزان، کاهش رقابت کاذب بین دانش‌آموزان است که در ارزشیابی توصیفی توجه کافی شده است. نتایج به‌دست آمده از این تحقیق حاکی از آن است که به عوامل آموزشی در اجرای ارزشیابی توصیفی توجه کافی شده است. این نتایج با نتایج به‌دست آمده از پژوهش فتح‌آبادی و رضایی (۱۳۸۷) که نشان می‌دهد که سطح پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی مشمول این طرح در دروس ریاضی، علوم تجربی، زبان فارسی و املا به طور معنادار بیشتر از مدارس عادی است، همخوانی دارد. همچنین با نتایج پژوهش رضایی (۱۳۸۵) که بیان می‌کند سطح پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی مدارس عادی است، همخوانی دارد. همچنین با پژوهش ماهر و همکاران (۱۳۸۶) که بیان می‌کند طرح ارزشیابی توصیفی، به رشد خلاقانه و آفرینش‌گرایانه در دانش‌آموزان منتهی شده است، همخوانی دارد.

۳- فرضیه سوم پژوهش: در اجرای ارزشیابی توصیفی، به عوامل فیزیکی توجه شده است. با توجه به یافته‌های فصل ۴ مولفه فیزیکی ۲/۶۶ و انحراف استاندارد ۰/۸۰ پایین‌تر از حد متوسط ($TV=3$) در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که میانگین مؤلفه فیزیکی معلمان، پایین‌تر از میانگین جامعه آماری است. مؤلفه‌های فیزیکی عبارتند از: تک پایه بودن کلاس‌ها در ارزشیابی توصیفی، مواد آموزشی مناسب برای اجرای ارزشیابی توصیفی، جمعیت کلاس‌ها، متناسب بودن حجم فعالیت‌های کلاسی، امکانات و تجهیزات مناسب برای اجرای ارزشیابی توصیفی، امکان

مدیریتی، با میانگین ۳/۳۰ و انحراف استاندارد ۰/۶۵ بالاتر از حد متوسط ($TV=3$) در سطح ۰/۰۰۱ معنادار هستند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که میانگین مؤلفه‌های مدیریتی معلمان، بالاتر از میانگین جامعه آماری است. مؤلفه‌های مدیریتی عبارتند از: توجه به برگزاری دوره‌های ضمن خدمت در ارتقای مستمر دانش و مهارت و ظرفیت معلمان، فراهم‌سازی زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی مناسب برای توجیه اولیا، نگاه نظام‌مند به اجرای طرح ارزشیابی توصیفی از سوی دست‌اندرکاران، منابع مالی لازم برای اجرای طرح ارزشیابی توصیفی، نظارت و بازرسی کامل بر مدارس برای اجرای هرچه بهتر ارزشیابی توصیفی، رهبری و مدیریت اثربخش در اجرای ارزشیابی توصیفی، تصریح دقیق انتظارات از مجریان طرح ارزشیابی توصیفی.

۲- فرضیه دوم پژوهش: در اجرای ارزشیابی توصیفی، به عوامل آموزشی توجه شده است. با توجه به یافته‌های به‌دست آمده در فصل ۴، مؤلفه آموزشی با میانگین ۳/۲۴ و انحراف استاندارد ۰/۶۳ بالاتر از حد متوسط ($TV=3$) در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که میانگین مؤلفه آموزشی معلمان بالاتر از میانگین جامعه آماری است. مؤلفه‌های آموزشی عبارتند از: به‌روز بودن مطالب درسی، تأمل گروهی میان معلمان، طراحی موضوعات درسی براساس روش‌های اکتشافی، کیفیت بهتر مطالب درسی در ارزشیابی توصیفی، برانگیخته شدن روحیه پرسشگری و خلاقیت در ارزشیابی توصیفی، استفاده معلمان از روش ابتکاری، ارتباط مفاهیم درسی با زندگی روزمره

توصیفی است. نتایج به دست آمده، حاکی از آن است که نظام ارزشیابی توصیفی در اکثر خرده مقیاس‌های الگوهای سازگار برتری و همخوانی ندارد.

پیشنادهای اجرایی:

- (۱) با توجه به نتایج این تحقیق پیشنهاد می‌گردد که برای اجرای ارزشیابی توصیفی، امکانات و تجهیزات لازم که همان عوامل فیزیکی مطرح در این پژوهش هستند فراهم گردد تا اجرای آن به نحو بهتری صورت بگیرد.
- (۲) برای بازدهی بیشتر از امکانات اولیای دانش‌آموزان برای اجرای هرچه بهتر آن استفاده گردد.
- (۳) در اجرای ارزشیابی توصیفی، به مسأله کاهش جمعیت کلاس‌ها که مسأله حیاتی برای بازدهی بیشتر است، توجه شود.

استفاده از فناوری اطلاعات، در اختیار داشتن کتاب‌های کمک آموزشی به وسیله معلمان، توجه به مسأله نسبت معلم به دانش‌آموز، به این نتیجه می‌رسیم که: در اجرای ارزشیابی توصیفی، به عوامل فیزیکی توجه نشده است. این نتیجه با یافته رستگار (۱۳۸۸) که تراکم دانش‌آموزان را مهم‌ترین مشکل اجرای طرح ارزشیابی توصیفی در استان ایلام دانسته همخوانی دارد. تراکم جمعیت جزئی از عوامل فیزیکی است. همچنین با پژوهش ملایی دستجردی که مهم‌ترین مشکل ارزشیابی توصیفی را بالا بودن جمعیت کلاس می‌داند، همخوانی دارد.

۴- فرضیه چهارم پژوهش: در اجرای ارزشیابی توصیفی، به عوامل روانی توجه شده است. یافته‌های به دست آمده در فصل ۴، حاکی از آن است که مؤلفه روانی با میانگین $3/35$ و انحراف استاندارد $0/76$ بالاتر از حد متوسط ($TV=3$) در سطح $0/01$ معنادار است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که میانگین مؤلفه آموزشی معلمان بالاتر از میانگین جامعه آماری است. این یافته‌ها حاکی از آن است که در ارزشیابی توصیفی به عوامل روانی توجه شده است. از جمله مؤلفه‌های روانی عبارتند از: آمادگی روحی لازم معلمان، تغییر نگرش والدین نسبت به نمره، ارتباط عاطفی بین معلم و دانش‌آموز، تعامل بیشتر اولیا با مدرسه، حمایت کافی از دانش‌آموزان دارای مشکلات خانوادگی، حوصله کافی معلم و ایجاد علاقه و انگیزه در مجریان، توجه به تفاوت‌های فردی، نگرش مثبت دانش‌آموز نسبت به ارزشیابی

منابع:

- ۱- ازرگان، ع. (۱۳۹۱)، ارزشیابی آموزشی، تهران: انتشارات سمت
- ۲- برزگر بفرویی، ک. و دانافر، ع. (۱۳۹۱)، مقایسه الگوهای سازگار در مدارس مجری طرح ارزشیابی توصیفی و نظام سنتی، فصلنامه راهبردهای آموزش، دوره ۵، شماره ۲، تابستان ۹۱
- ۳- حسنی، م. (۱۳۸۸)، راهنمای اجرای ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس درس، تهران: انتشارات عابد
- ۴- داوودی، ر. و شکرالهی، م. (۱۳۹۰)، مقایسه روش‌های ارزشیابی توصیفی و سنتی بر اساس استانداردهای چهارگانه ارزشیابی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر تهران، مجله پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، سال هشتم، دوره دوم، شماره ۴
- ۵- زاهد بابلان، ع؛ فرج‌اللهی، م. و هم‌رنگ، م. (۱۳۹۱)، عوامل موثر در کاربرد ارزشیابی توصیفی از دیدگاه معلمان ابتدایی، نشریه علمی و پژوهشی فناوری آموزشی، جلد ۷، شماره ۱
- ۶- کاردان، ع. م. (۱۳۸۱)، نوسازی و نوآوری در نظام آموزش و پرورش، امکانات و شرایط آن، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی
- ۷- فتح‌آبادی، ج. و رضایی، ا. (۱۳۸۸)، تأثیر اجرای طرح ارزشیابی توصیفی کیفی در تحقق هدف‌های شناختی، عاطفی و روانی
- حرکتی دوره ابتدایی در استان مرکزی، دو فصلنامه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دوره ۲، شماره ۳
- 8- Novo, D. (1995), *School-based Evaluation: A Dialoged for school improvement*
- 9-West, R. & Crighton, J. (1999), *Examination Reform in Central and Eastern Europe, Issues and trends Assessment in Education, Vole, No.2.*